

Скляр А.О.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,
к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Готельна та туристична галузі є одними із найбільш привабливих секторів економіки для інвестицій у зв'язку з невеликими початковими вкладеннями капіталу, постійно зростаючим попитом суспільства на туристично-готельні послуги, високим рівнем рентабельності та середнім терміном окупності проектів. Готельна та туристична галузі стимулюють розвиток суміжних галузей народного господарства, насамперед, будівництва та торгівлі, сприяють створенню нових робочих місць. Готельна та туристична індустрії активно впливають на економіку міста (регіону, країни загалом), зокрема, сфери господарської та соціальної діяльності.

Військове вторгнення РФ на територію України змінило життя всієї нашої країни. Багато з людей втратили роботу або фізично не можуть працювати, як раніше. Незважаючи на активні бойові дії, значній кількості підприємців вдалося відновити свою діяльність і стати досить успішними.

У березні українська влада почала заохочувати бізнесменів повертатися до роботи, якщо це можливо та безпечно. За словами Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, від цього залежить перехід країни до воєнної економіки та перемога у війні. Сплачуючи податки, бізнес наповнює державний бюджет, забезпечує людей робочими місцями, забезпечує населення необхідними товарами чи послугами. Отже, відкриваючи чи відновлюючи бізнес, підприємці виконують соціальну місію, а не лише роблять це для себе [4]. Держава зробила ряд заходів для допомоги підприємствам у роки війни, в тому числі, для готельного та туристичного бізнесу. В основному, ці ініціативи стосуються податкових пільг. Запроваджено нову єдину ставку податку 2% замість 5% – її можуть встановити існуючі та нові ФОП 3-ї групи. Головна умова переходу – річний дохід не більше 10 млрд гривень. Платники цієї групи звільнені від сплати ПДВ, але дане звільнення від сплати ПДВ не поширюється на імпорт. Багато готельних та туристичних підприємств скористалися даною пільгою, і сплачували 2% від обороту [2].

Держава звільнила всіх ФОПів від сплати ЄСВ за себе та за штатних працівників, призваних на військову службу за мобілізацією. А ФОП 1-2 групи також звільняються від сплати єдиного податку. Штрафні санкції за несплату податків, неповну або своєчасну сплату, неподання звітності відсутні. Також відсутні документальні перевірки щодо сплати ЄСВ. Однак якщо у підприємців є можливість, то краще сплатити всі податки, щоб наповнити державний бюджет. Оскільки переважна більшість підприємців, які є власниками готелів та невеликих туристичних агентств, є ФОПами, такі пільги виявилися доречними, оскільки

дозволили знизити витрати та знизити збитки, які понесла більшість готельних та туристичних підприємств.

Важливим кроком для підприємців готельного та туристичного бізнесу стало відтермінування масового впровадження касових апаратів. Будь-які штрафи за невикористання касових апаратів під час воєнного стану скасовані. Тому підприємці, які займаються готельним та туристичним бізнесом, можуть не переживати, якщо не встановили РРО або використовують його з помилками.

Через військові дії пропозиція на готельному ринку України скоротилася: багато закладів закрито через міркування безпеки, відсутність попиту, технічні причини або пошкодження обстрілами. В цілому, стан справ в даному сегменті залежить від регіону. Поки що ситуація на заході країни відносно спокійна [4].

Наразі найкраща ситуація спостерігається у західній частині України: Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській та Закарпатській областях. Як зазначає Ірина Сідлецька, гендиректор компанії Vertex Hotel Group, президент Української Асоціації Готелів та Курортів, «готелі там працюють на повну потужність, причин для закриття чи припинення їх роботи немає» [1].

Особливої уваги заслуговує робота готелів міжнародних брендів: такі заклади розміщені у великих містах здебільшого припинили свою діяльність. «Це можна пояснити політикою безпеки та зовнішнім менеджментом материнських компаній. Окрім цього, цільова аудиторія цих мереж – здебільшого іноземні туристи, які зараз не приїжджають в Україну», – пояснила Ірина Сідлецька. Наразі в Києві відновили роботу Hilton Kyiv, InterContinental Kyiv, Radisson Blu Hotel, Fairmont Grand Hotel Kyiv, Mercure Kyiv Congress, Holiday Inn Kyiv, та деякі інші міжнародні готелі.

Але незважаючи на ці тенденції, за словами Артура Лупашка, засновника Ribas Hotels Group (під управлінням перебувають 26 об'єктів в Україні), наразі в Україні працюють близько 20% готелів. Багато готелів були пошкоджені внаслідок бойових дій. Детальної інформації про те, скільки таких готелів в Україні було пошкоджено, немає. Стало відомо, що в Ірпені (Київська область), який близько місяця перебував в окупації, було зруйновано 28 готелів.

Ще однією проблемою є відсутність укриттів та далеке розташування бомбосховищ від номерів готелю. «Вже зараз слід розглянути можливість серйозного підвищення безпеки, включаючи курортні готелі. Нова реальність вимагає від гостей запитувати про наявність бомбосховища та інших послуг і можливостей у їхньому закладі гостинності. Навіть через довгий час після війни доступність сховища буде перевищувати за попитом безлімітний Wi-Fi і першу лінію до моря», – говорить експерт з туризму Олександр Чорний [3].

За оцінками експерта, зараз готелі в українських містах завантажені не більше ніж на 20-25%. А в середньому – лише на 10-15%.

«Найбільше страждають багатокімнатні готелі. Деякі з них, в тому числі в Києві, закриті до сприятливого сезону. Деякі намагаються вижити і тримати хоча основний персонал та професійних кадрів. Тому краще, якщо готельний бізнес для власника не буде основним і буде чим покривати витрати», – каже Олександр Чорний [3].

Готельні підприємства, які не припиняли роботу, були змушені перевести всі свої бізнес-процеси в новий формат. Водночас потрібно було забезпечити

стандартний рівень обслуговування гостей та безпеку їхнього перебування, допомогти працівникам та їхнім родинам, займатися волонтерством: хто має можливість – надати притулок, прийняти переселенців, забезпечити гуманітарну допомогу тощо. І це часто доводилося робити невеликим колективом працівників готелей, оскільки персонал готелю також намагався переїхати в безпечніші місця або виїжджав за кордон, або частина персоналу вступала до лав ЗСУ чи ТрО. Однак, якщо спочатку головне питання полягало в тому, як набрати й утримати команду, то зараз постає питання, як її завантажити зараз, коли попит низький і кількість відвідувачів низька.

Комендантська година також внесла зміни в роботу готельних закладів. Через обмеження часу процес розселення та переміщення населення дещо ускладнений, а основна робота припадає на денну зміну. Крім того, через комендантську годину співробітники іноді залишаються на ночівлю на території готелів. Ресторани та бари та інші послуги, такі як салони краси, SPA-зони тощо, також відкриті в обмеженому обсязі. Під час повітряних тривог деякі послуги готелю недоступні. Це окремий пункт в експлуатації об'єктів, які впроваджують підвищені стандарти безпеки. Це включає сповіщення відвідувачів про повітряну тривогу та відбій, організацію безпечних зон/укриттів, де це можливо, щоб люди могли перебувати під час можливої небезпеки тощо [2].

На жаль, сучасний стан готельного господарства України можна назвати відсутністю ринку. За винятком окремих регіонів на заході країни, туристичний і корпоративний сегменти повністю відсутні.

«Туризм з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну суттєво скоротив свою діяльність. Ситуація ускладнюється тим, що ринок туризму в Україні тільки почав поступово розвиватися після значного зменшення у 2020 році у зв'язку з пандемією коронавірусу, однак, на жаль, знову галузь повернулася до збитковості, навіть не встигнувши відновитися до показників 2019 року. Про зовнішній туризм зараз взагалі важко говорити, адже на це є низка причин», – говорить Фінансово-економічний оглядач Богдан Слуцький. На його думку, причини такі: грошове питання в світлі того, що в громадян значно скоротилися доходи та об'єктивно зросли видатки; більшість чоловіків не мають змогу виїжджати за кордон з сім'ями в подорожі, навіть якщо мають фінансові ресурси; обмеження в часі через логістичні складнощі з виїздом (аеропорти не працюють, залізниця працює іноді з затримками, необхідно робити кілька пересадок тощо) [5].

«Таким чином залишається сподіватися на внутрішній туризм. Так, дійсно, найпопулярнішим цього року буде, як не дивно, західний напрямок. Прогнозувати показники як кількості внутрішніх туристів, так і надходжень від цього коштів у місцеві бюджети важко зараз, оскільки навіть в мирний час статистика не була точною. Єдине, що треба сказати, що економіка має працювати, тому не варто відмовляти собі у невеличкій поїзді з родиною, підтримавши таким чином як місцевих підприємців, так і бюджети різних рівнів в цілому», – додає Богдан Слуцький.

За оцінками гіда з Закарпаття Сергія Прокопа, «з турфірм західного регіону не працює більше половини. Решта для економії коштів перестали наймати гідів на місцях. Натомість, екскурсії проводить гід, який супроводжує туристів від

компанії. Тому практично всі місцеві екскурсоводи з невеликих туристичних міст залишилися без роботи». «Але я хочу наголосити, що туризм не зник повністю. Його відновлення залежатиме від того, як розвиватимуться події на фронті і від того, як швидко завершиться війна», – зазначає гід [6].

Таким чином, попит на послуги розміщення в готелях суттєво знизився в більшості регіонів України внаслідок війни, так само це характерно і для туристичних підприємств. Більшість готельних та туристичних підприємств ледь досягають точки беззбитковості, а покривають збитки за рахунок інших джерел доходів. Іноземні мережі готелів менше ризикують, і велика кількість мереж залишаються закритими. В основному бізнес розвивається у західних регіонах України. Більшість туристичних компаній переведені в онлайн режим, наразі актуален внутрішній туризм у найбільш безпечні міста країни. Основними проблемами готельного й туристичного бізнесу є комендантська година, відсутність бомбосховищ, нестача працівників, зменшення доходів населення і як наслідок неможливість користування послугами. Проте, вітчизняні підприємці в готельно-туристичній сфері знаходять вихід з ситуації та поступово пристосовуються до нових умов господарювання.

Список використаних джерел:

1. Встояти під час війни: як працюють готелі України. Commercial Property. URL: <https://commercialproperty.ua/analitics/vstoyati-pid-chas-viyni-yak-pratsyuyut-goteli-ukraini/>
2. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. Український соціологічний портал. URL: <https://usp-ltd.org/diahnostuvannia-stanu-ukrainskoho-biznesu-pid-chas-povnomasshtabnoi-vijny-rosii-z-ukrainoiu/>
3. Намагаються вижити. Готелі в Україні заповнені на 10-15%, – експерт. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/pytayutsya-vyzhit-oteli-ukraine-zapolneny-1657631247.html>
4. Ринок HoReCa під час війни: поточний стан та ключові тенденції. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/rynok-horeca-pid-chas-vijny-potochnyj-stand-ta-klyuchovi-tendentsiyi/>
5. Туризм в умовах війни: що відбувається з галуззю й які перспективи на цьогорічний сезон. Comments.ua. URL: <https://money.comments.ua/ua/news/economy/turizm-v-umovah-viyni-scho-vidbuvaetsya-z-galuzzyu-y-yaki-perspektivi-na-cogorichniy-sezon-699311.html>
6. У відпустку після перемоги. Як турбізнес виживає під час війни. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/travel/vidpustku-pislya-peremogi-k-turbiznes-vizhivae-1663770271.html>